

2008 YEARS SINCE WHAT?
Judaism and the New Year

Source Materials
19 Tevet 5768
Rabbi Efreim Goldberg
reg@brsonline.org

Mishnah The Mishnah records various restrictions that apply to a Jew's transactions with idolaters:

During the three days preceding the festivals^[1] of idol worshippers – to lend them money – or to borrow articles from them, or to borrow money from them,^[2] – to repay a debt to them, or to accept payment of a debt from them.^[4]

A dissenting view is cited with respect to this last law:

R' Yehudah says: We may accept payment from them – since this causes [the payer] distress.^[5]

The first opinion counters:

Though it causes him distress now, – he rejoices afterwards, since he is free of his obligation.^[6]

RAMA (CENSORED) (2) רמ"א (1520-1572)

יב' כ"י יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא ובאותו זמן יב' אבל (ט) בזמן הזה אינם בקיאים במיב אלילים לפיכך מותר לשאת ולתת עמם ביום חגג ולהלוותם וכל שאר דברים :

וגו' ואפילו נותנים המעות לכהנים אין עושין מהם תקרובת או נוי חליטת אלה הנהניס אובלים ושוחים בו [טז] ועוד דלית ביה משום חיבה אם נקרו עמנו מהם כיום חסד וזהו שרונים בנייהם וזריקים לשלח ולתת עמהם כל השנה [יז] ולכן אם נכנס לעיר ומלאם שחמים כיום חסד עמהם משום חיבה דהוי כמתיף להם (הכל נכור) [יח] ומ"מ בעל נפש רחוק נולשמה עמהם אם יוכל לעשות שלא יכיר לו חיבה בדבר (כ"ג בשם הר"ן) וכן אם שולח דורון לעובד טובים בזמן הזה ביום שיש ליה סימן אם יגיע להם דורון נהג הווא אם חשך לו ישלח לו יב' נעטרכ ואלא לא ישלח לו נהג עמנו (ח"ה) סימן ק"ה

RAMA (UNCENSORED) (3) רמ"א (1520-1572)

יב' כ"י יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן אבל בזמן הזה אינם בקיאים במיב אלילים לפיכך מותר לשאת ולתת עמם ביום חגג ולהלוותם וכל שאר דברים :
וכן ואפילו נותנים המעות לכהנים אין עושין מהם תקרובת או נוי חליטת אלה הנהניס אובלים ושוחים בו (ט) ועוד דלית ביה משום חיבה אם נקרו עמנו מהם כיום חסד וזהו שרונים בנייהם וזריקים לשלח ולתת עמהם כל השנה [יז] ולכן אם נכנס לעיר ומלאם שחמים כיום חסד עמהם משום חיבה דהוי כמתיף להם (הכל נכור) [יח] ומ"מ בעל נפש רחוק נולשמה עמהם אם יוכל לעשות שלא יכיר לו חיבה בדבר (כ"ג בשם הר"ן) וכן אם שולח דורון לעובד טובים בזמן הזה ביום שיש ליה סימן אם יגיע להם דורון נהג הווא אם חשך לו ישלח לו יב' נעטרכ ואלא לא ישלח לו נהג עמנו (ח"ה) סימן ק"ה

VIENNA 1808

ISERLIN (4) ר' ישראל (1790-1846) Germany

השאלה קצת
תשובה יורה ונכחו כשלא שלח להם וכן נהג נאשיה דעמא דבר כפי ואל"ה דמאלו נה דעמו נטוה

תשובה יורה ונכחו כשלא שלח להם וכן נהג נאשיה דעמא דבר כפי ואל"ה דמאלו נה דעמו נטוה ודכירא לכו דהא דק"ל כפי יאשיה דהם מיב ער פירש חייסם תשרים ואלזים נחמלה יד כייט דווקא למיין מליקח אכל איסורא יאשיה ודכירא לכו דמ"מ כיון חסר נאגילס דהא דחסם כשלא שלח נאשיה נהלטם נאליס ומיחיי' דכוי שלם מייחוד נכסחה נגורס דנח"ל קרי נכאחילס לגורס נין כנפמס וגם מוחרין נאגילס דמי' דכוי ארנכ"ס דכנה וסידוק חסר נאגילס דהא דטמר אש חוזה ירוק דהם ככרס וספן אש נאפס סס חפן נחמלה יד חסר נאגילס אש דהא דלקס מסס נחמלה חלל אי דיסיין מלא חפסלה יד שורה דשרי ודלה דכאידווא נאגילס חלל נאליס כפי דלא נכיה כל פינק לגורס חלזיס . ונכתי' נאח וק נכנס"ס נאשיה פ' לא יחשר וחסר דאדום סחין לעפרס ספסס ודי כרכנס ודל"ה רכי יאשיה שורס דלשון ארכנס דל"ה חד סינה חסר ולא נכיק מרי נחמלה יד ונאשיה סדיק וכוונת נכדיח מלאמוד דחש"ג נלא ככרס לא חסר נח"ל אלא סודנק לכ"ס כרכנס כאלין חסר מנאריחחא חשיט נח"ל ואל"כ חש"ג דכח חשידי נכסחה ודלין להם לכרכנס נענין אז כייט דווקא אש חין כרס ונכנס דין ככרס כנפן חלל כנאורס סכנרכנס נאקדק חסר וברמיס שלט חונס מונרכיס ק ואל"כ מואיל חסר דלחייחא כווא חין ק לפיחם וליין יאשיה נכא ככרס ויחר מנ' ספדיס נין ככרסיס ויין שרי האפניס חלל נאשיה נאליס דנח"ל מ"מ הא חלכס חסר כמיקל :

R' MORDE FEINSTEIN (5) רמ"מ

ולשחות בשבת במים, הנה בנהר ובלייק אסור מדינא וכן אף בבריכה אם לית לו גידודי כדאיחא בשבת דף מ', ואם הוא בבריכה שהוא הסווימינג פול שברוב יש לה שפה מותר מדינא מצד איסור שט כדפרשי ריש דף מ"א ואיפסק בסימן של"ט סעיף ב'. אבל דוקא כשעומדת בחצר שמותר לטלטל שם כדאיחא בבאר הלכה לרשיי ולהרמב"ם דברה"ד ובכרמלית אסור מחשש שמא יתיו מים חוץ להבריכה שהוא מרה"י לכרמלית וגם אפשר יתיו ד' אמות (ופלא קצת על שכתב חשש דחוק לארבע אמות שהרי בשביל שמא יתיו אף משהו חוץ להבריכה אסור). ואם מלוכשין בבידינג סוטס הרי אף בחצר אסור משום סחיטה לא רק לשוט אלא אף להתקדר שם לבד מדינא, ומצד מנהג מדינותינו אין לרחוק כל גופו אפילו בצונן אפילו בלא בגדים.

ובדבר לעשות איזה שמחה בימי איד של הנכרים אם הוא מצד אמונתם, אם בכונה מחמת שהוא יום איז אסור מדינא האם בלא כונה יש לאסור מצד מראית העין, וסעודת מצוה כמילה ופדה"ב יש לעשות אפילו בימי איד שלהן, דאין לאסור בשביל מראית עין סעודה המחוייבת, אבל סעודת בר מצוה טוב לדחות על יום אחר, ואף גישואין יש לקבוע לכתחלה על יום אחר, ויום ראשון משנה שלהם וכן סענקס' גיווינג אין לאסור מדינא אבל בעלי נפש יש להם להתמיד.

דין הרחקה ע"ג ויין נסך ושאר איסורין

שאלה קצו
הוא ק נכיס להשתתף להנשות ננריו לחדר ללכס ננלי דלס כט הכרסיס קדי שלח יכדווא או לאו :
תשובה יורה ונכחו כשלא שלח להם וכן נהג נאשיה דעמא דבר כפי ואל"ה דמאלו נה דעמו נטוה ח"ל פי שלנין ללכס ננרין כין סלונס נכחי קננסו או משי שלח יכא סכנפו ככא סמחן או ככאלו לנרין ס"כ וקול אולטיל מייחא דחצר ואלס ללכס ננריו להלדמות נכן לננרי מונכס יכין לו מלטס נחמלה דחשיל שלח נאשיה סכני שני שור סס ככרס חדידיס ח"ל סח נאשוח ל"ס ככרס חרתיק חש"ס חאנרס שורס לא יכיה כוי נכר סל חאשי ואלו ילכס נכר נחמלה חאשי חס לחו איניסיס מלכבייר או חאסולכין ננרין חא יורא סני נשיכיס ככנח חלונס כנולטפי אשיס ואל"כ חכר כדי שייח סכרסיס סחן חשיס וכן חל חן סמכס חלל סכרס ארסיס חאטוריס חרכ כוי שייח סכרסיס סחן חן חרסיס ויורא סכריסס ושיידי ספסכס נלכס יכא מואר ספולנס סס ככרס ננרין וספכס ספכס חכריחה דין וטאי ככרס וטו

תשובה קמ"א

בפניית יום כ' לסדר ואל תרליס לסיק חספי ישיא: החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המוסלג בחורה וברחם השי"ס כשי"ת מוסי' יוארל ליכוס ססיר יי' האכיר ורימ דקיק הומנל ישיא:

מכתבו קבלתי וכו' נשאלתי פיד מלכה חמה שהפמיר ח"ט בלח לנן הגנאים דחכרל קרישא והמלכה הוא נכתבה בלשון עכרים וגם כרע השנה הוא בלחוס כמו שהלויים מוסיס להצטרף והלך תשלמו חלם רשעין להניח המלכה ההוא עם חו' אל לטומו בטיע כטרט מה שכתוב בו הזמן להוציא או להשליך את המלכה החולה והנה גוף הדבר הוא תימה בעיני ח"ך הציור האלשיס ההם להפמיר מלכה בלי רשות הגנאים הרי כ"היק הוא חלר השותפין וק"ל דחלר השותפין ח"ך רשעין להפמיר עם דבר שחכרו השותף מקפיד עליו כמבואר כו"ס חוקת הכתים וא"כ כ"היק שהוא חלר השותפין וגם כל מה קונה מקומו וח"ך רשעין להניח רשע אלל לריק כדליתא בגמרא ברכות וכשי"ע וכן הגנאים דחכרל קרישא הם ממוייים להשיג על זה ומי שפעה שלח כרשותם שלח כהונן מחוייבין הם לחקו:

והנה הקמת מלכה למח הוא המנהג שנהגו ביי מימיו פולס ומסורס נקרא דיעקב אכ"ז שה"ש הוא שהפמיר מלכה על כפר רחל שנאמר כ"ס וישלח ויקס יעקב מלכה על הגורת רחל עד היום הוה ומסורל דלכותיו ה"י מדברים בלשון הקודש ולוה נקרא מלכה לה"ס לקים בנו האמונה מלכד השלחת כפסל אלל גם הגוף לא יכלה לגמרי אלל שיפמדו ויקמו בחתיית המתיס כמבואר כספרים ששאלר מן הגוף ח"וה פלס מה שמתנו ילמח להקוס כחתיית המתיס זה הוא מלכה כקורת רחל חלילו מה שנקבר הוא לילכ וקיים פר היום ואס כותבין על המלכה כסל לפ"ז או שאלר לשון לאומים הם חתי דסחרי אהרדי דהמלכה הוא חות ולומד על פולס החתי" וכו' יחוקן העולס כמלכות שדי ומלכי זרון יעברו מן החרן ורששים יעברו מן החרן וישראל יהיו עם אחד ולשוניו לשון התורה הקדושה הטבורה והאמונה יהי' ישראל ויהיו גוי אחד בלחן וליך יכתבו על המלכה לשון לאומים שלח כמנהג המקור כסל המלכה שהוא יעקב אכ"ז עליו השלום ולא כמנהג הסוף של המלכה שמרמז על פולס החיקון והס עלמן מביישין את המה:

ועל כאלו וכיואל כהס אמר הססוק כסוף יסטי' ורכיס מישרי פפר יקילו חלס לחי' פולס חללה למרסל ולדירלחון פולס ולכך המנהג אלל בני ישראל לכתוב על המלכי חחל לפשו לרורה כלשי"ת להחיותו עם כל מחי עמך ישראל יש מקלרין והפירושו ידוע שהכל מרמז על פולס החתי' ומיי פולס אלל הכותבין בשאלר לשונות שח"ן כותבין חללכיה וגם ח"ן כותבין להחיותו עם מחי כל ישראל יש פליס לומר שהס מהכה אשר לדירלחו יקומו והס מנזין חת המה ומרמזין זולת כמלכי ההוא שהוא בלשון לאומים שהיא תצמוד וילכ ג"כ למרסל ולדירלחו פולס וא"כ הקרובים ושאר בני ישראל שאלו מזוים שלח לכחות מה ה"י רלוי' מלך המה עלמו לסלק המלכה ההוא שלח להולח עם לפ"ז על"י וגם על הקבורים אללו ובללכיה הרי ח"ך חלו רשעין לשונות כחתי' וכן ושאר דברים הוהגין ולריכין חלו להלביס בין גדולים החשובים וכן הפחותים כשוה וא"כ היי לענין המלכה כן נראה לפי עיני: והנה כל זה כחתי על גוף הדבר מה ששיי' לשון המלכה בלשון לפ"ז חלל מה שפשו פוד שכתבו מספר השנים כדרך החדישים ג"כ בלשון לפ"ז זה פכירה כפולה ומכופלת דמספר החדישים שללס ח"לס מכוונים למספר כ"י ומה ששיימו כמספר השנים למספר הנוגרי לרסתי זה חיסור דלורייתא שר"י כמורה כ"ס משפטים חלמר ועס חלקים חתיים לל חזכירו וחמרו חתיים וכן כתבו הסופרים דלחפור לומר לחכירו המחן לי בלך פ"ז פלוגי' ומדקק בלשון הספני חזכירו משמש שאלילו ח"ו חזכיר ממש ג"כ הוא ככלל חיסור והמונה כמספרי נראה לפי עיני דפוכר כליסור ההוא על ושס חלקים חתיים לל חזכירו דנהי דחזכירו הייט כפה או ככתב לפי מלי ש"י הממות חינוך מיח כיון דפ"י המחין פולה על הזכרון משחשכ נראה דלחפור דלך כחר פסמח כמיס החינוך כ"י פ"ז ופ"ז דלל יממש על כך וגם נרס חפור ששיי' חזכר זמן על פ"ז:

וא"כ בני חרס הסוליס על הקברות וקוליס מח שכתוב שס ח"כ המלכה ההוא גורמת לכמה פכירות וא"כ דבר שגורס פכירה וודלי רלוי' להשליך חולס כמיס אל עמח חלמר לו שדבר שפעה בו פכירה מחוס הוא למחוס כמיס הלכוס כלוי"ת כ"י תרמיח ומחן הגלון כסל חתיס זליל מ"י כטוב עפס ויסה קושי"ת המניח כן נראה לפי עיני פשוט שכבוד המה הוא וכבוד שאלר המתיס חלס חפטר להולח לחתה חולה מהטוב ולכל הסחות להטיח את המלכה כפיט הדבוק מאור ולינו נוסל כן נראה לפי עיני וחחמוס ככרכה כחפשו רכ וחסן ה"י כיוו ילחל ירדו הדוי"ס

הק' משה שיק מכרפולאווע תשנ"ה

(? c 14-15) Kol Bo (7) ב"ז (אגרות)

על זה השבתי לו שבאמת נזכר בספרי "אח לצרה" דף 290 שלא לחקוק מספר השנים של זכרים וציוני על השוית מהר"ם שיק יור"ד קמ"א, ומאו מצאתי גם בספר הדרשות (להחמם סופר) לחי' טבת שנת תקצ"ג שכתב "ולא כחודשים מקרוב שמונים לימי לידת משיחם של נוצרים, הלא יבושו בית ישראל על תמורה זו", וכעין זה כתב שם גם בשאר מקומות, וכן כתב על זה הגאון ר' מאיר א"ש בספרו אמרי יושר, ובשוית שערי צדק סימן קצ"ח ובשוית פרי השדה ח"א ג', ובחזאי בימים ההם ובמקומות שכחותם היי לחקות מנהגי הנכרים עלינו לעמוד בפרץ, אכן בומננו שמתוך הרגילות משתמשים כל בני ישראל במספר הגיל, חלילא לאמר שעוברים על איסור, כי באמת אין זה המספר ללידת יש"ו, ולפי רבים מנו בני ישראל במספר הזה עוד טרם שנולד משיחם, וטרם גודע להם מישו, שהוא למנין הרומיים אחרי מות הורדוס עיין באוצר ישראל חמישי דף 291, כרוגולוגיה, והלא ראש להסוסקים שלנו. הרמ"א בכבודו ובעצמו הביא בשוית שלו בסימן ג"א בדיבור המתחיל "כשנת אלף תקמ"ו בדיצמבר למספר"י, ומאו עברו כמה מאות שנים ואין פוצה מה לאמר שהזכיר שם אלהים אחרים (כמו שחושש ידיו הרב בעל הדרת קודש דף ד' בשם טעמי המנהגים ומהר"ם שיק) וכן כתב השוית חות יאיר סימן קפ"ד בחוך דבריו "אלף תכ"ח למספר"י, ובספר יוסף אומץ החסיד והצדיק והמורה בפראנקפורט "אלף תקפ"ג למנינ"י ובשוית שכות יעקב ח"ג י"א, והחמם סופר בעצמו כתב באיגרות סופרים דף 105, ושם, גם הגאון רבינו עקיבא איגר הביא 5 ספטמבר 1831, ובשוית ח"ס אבן העזר (א) תשובה מ"ג הביא כמה טעמים מספר זה, ובכל אפרי ראשונים ואחרונים, ח"ך ושי"ס נרפס שנת הגהוג ואין פוצה מה על זה, עוד הלא רגילים אנו לחקוק גם מספר שאנו רגילים למנות לכריאת עולם, בחזאי אין חשש.

10. Gesher HaChaim (loc. cit.). The same ruling is given by Kol Bo Al Aveilus (p. 381), citing responsa Maharam Shick (Yoreh De'ah §171). Kol Bo Aveilus adds: "Since [writing this], I also found that Chasam Sofer writes in Sefer HaDrashos . . . 'not like the groundless innovation of those who give the date according to the birth of the Christians' Messiah; for, the House of Israel will certainly be shamed for this treachery.' And the gaon R' Meir Ash, in his Imrei Yosher , gives the same ruling, as do responsa Sha'arei Tzeddek (§199) and responsa Pri HaSadeh (l:§3)."

סימן תתל

שאלה: אם מותר לכתוב על שטר את התאריך הלועזי - השנה והחודש כפי חשבון הגויים.

אין אני רואה בזה נדנדו של איסור לכתוב תאריך לועזי. ומצינו גם בזמן חז"ל שכתבו שטרות לפי מנין היוונים, אבל ראיתי בפירושו לחם הפנים מהרב מכולגריי זצ"ל שמעורר שאסור לכתוב 8/8 (שמיני לשמיני) כיון שלדידן החודש הראשון הוא ניסן וכאן מונה הוא החדשים לפי מנינם ע"ש. ולא הבנתי דבריו כלל, דכל מה דחייבין למנות את ניסן כחודש ראשון הוא רק לפי חשבון שלנו שמונין לפי הלכנה, אבל לחשבונם שמונין לפי החמה אזי לא שייך למנות בזה מניסן כראשון וכודאי מותר, והחתם סופר זצ"ל העלה שמקיימין מצוה בזה שמונים לפי ניסן, שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, אבל

מדינא נראה שאין שום איסור להזכיר חדשים לפי מנין החמה.

וע"כ מותר לציין במכתב, לכתוב צ'קים ושטרות לתשלום משכורות או שכירות חודש כפי חדשיהם, וכן סיפר לי מרן הגריז"ס זצ"ל שאביו הגר"ח מבריסק זצ"ל שילם ליהודי שכירות כפי חדשיהם כמו שנצטוו ולא חשש כלל.

אמנם נאה הדבר ויאה שכל כותב לחבירו יכתוב כפי הלוח העברי שלנו, שעלינו להתגאות בחישוב תקופות ושנים כפי מנין שלנו דוקא, ולשבח בכך את הקב"ה שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונס (ולדעת הח"ס הנ"ל לכאורה היה כדאי לכתוב תמיד מנין החודש (ניסן הוא החודש הראשון וכו') כגון בחודש תמוז "חודש הרביעי חודש תמוז" ונקיים בכך מ"ע, אבל לא נהגו כן, ועיין בדרשת הרמב"ן לר"ה שמבאר הענין).

סימן ט R' Ovadia Yosef (9) הלכות שטרות (א:ב)

נשאלתי אודות הכותבים אגרות ומכתבים לחבריהם, וכותבים התאריך למנין הנוצרים, אם יש למחות בידיהם משום ובחוקתיהם לא תלכו. או אין בזה איסור גמור מן הדין.

א) **בט"ר**ם תחיל האר"ש אבא העיר והיתה לבאר כי אין הדבר ברור כלל שמנין הנוצרים הוא ללידת ישוע הנוצרי יש"ו. שהרי לפי מ"ש רז"ל בסוטה (מו.) ובסנהדרין (קו:), יש"ו היה חי בזמנו של יהושע בן פרחיה, אשר דחאו בשתי ידים. [ואם כי הושטמו דרז"ל אלו מהש"ס מאימת הצנוורא, נדפסו בשלימות בספר קבוצת ההשמטות (קראקא תרנ"ד). ע"ש.] ותלמידי יהושע בן פרחיה הם יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח. ותלמידיהם שמעיה ואבטליון. ותלמידיהם הלל ושמאי (פ"ק דאבות וחגיגה טו.) והלל נהג נשיאותו לפני חורבן הבית ק' שנה. (שבת טו.). והחרבן היה בשנת ג"א תתכ"ח. וכמ"ש בע"ז (ט:) ובפרש"י והר"ח שם, שבשנת ד' אלפים מלאו קע"ב שנים לאחר החרבן. וכ"ה בתוס' שם. והיא שנת ס"ט למספרם. (וכידוע שיש להחסיר מנין "חיים" ממנין הנוצרים לדעת שנת החרבן.) נמצא שהרבה שנים לפני תחלת מספרם כבר מת יש"ו. וכ"כ הראב"ד בס' הקבלה (עמוד נג) וז"ל, כותבי זכרונות ישראל אומרים שיהושע בן פרחיה הוא רבו של ישו הנוצרי, וא"כ הוא בימי ינאי המלך היה. וכותבי זכרונות אוה"ע אומרים כי בימי הורדוס נולד ובימי ארקילוס בנו נתלה. ומחלוקת גדולה היא, שהפרש גדול יש ביניהם יותר ממאה ועשר שנים. ומזכירי אוה"ע מסיימים דבריהם ואומרים שבשנת ג"ב למנין שטרות נולד [צ"ע. ע' ע"ז ט. וראה באבן ספיר (חדרי תימן פכ"ט)]. ולאחר ל"ג שנה נתלה כו'. והם טוענים כן לומר שלא עמד הבית ומלכות ישראל אחר תלייתו אלא מעט. ומסורת אמת יש בידינו מן הש"ס שלא החליפו שום דבר כי יהושע בן פרחיה ברח למצרים בימי אלכסנדר הוא ינאי, ועמו ישו הנוצרי. וקבלת אמת בידינו, כי בשנת ד' לאלכסנדר נולד וכו' ונתפש והוא בן ל"ו שנה. ע"כ. וכ"כ בס' האשכול (עמוד יח) שאותו האיש יש"ו נצלב קל"ה שנה קודם החרבן. ע"ש. והר"י אברבנאל בס' מעיני הישועה כ', שאין אמת במה שאומרים שישו הנוצרי מת מ"ב שנה קודם החרבן. שהרי מצינו בש"ס שיש"ו היה תלמיד ר"י בן פרחיה, אלא קודם החרבן קניא שנה יצא מעולמו. והנוצרים אומרים שמת מ"ב שנה קודם החרבן כדי לתלות החרבן בעון הריגתו. ע"כ. והוא נבחר

אשכול שם. ובס' סדר הדורות (ג"א תק"ס) העתיק ד' היוחסין שיש"ו נולד אז בימי יהושע בן פרחיה כי היה תלמידו, וסיים, ובשלשלת הקבלה כי שאין זה ישוע הנוצרי שהיה בזמן ב"ש וב"ה כמו ע' שנה קודם החרבן. וכי בס' נצחון ששנים היו, ואותו שמאמינים בו עמי אירופה היה בימי הלל. עכת"ד. אולם מדברי הראב"ד והאשכול מוכח להדיא שאחד היה ומחלוקת היא בין חכמי ישראל לחכמי אוה"ע. ודלא כמ"ש ג"כ הגאון יעב"ץ בהגהותיו לע"ז (יז). דתרי הוו. וע"ש. איברא דאף התוס' סנהדרין (לו:), ד"ה מיום, כתבו, שכאשר היו רואים צורך שעה היו חוזרים ללשכת הגזית (לדון דיני נפשות אף בתוך מ' שנה לפני החרבן). „כי הוא עובדא וכיוצא בו". ונראה שכוונתם לתליית יש"ו הנוצרי. ולכאוי תמוה שלא העירו מהגמי דמוכח שהיה בימי יהושע בן פרחיה. וראיתי בהגהות הרש"ש שם שעמד בזה. גם צ"ע מההיא דשבת (קד:), בעל סטדא בועל פנדירא. בעל פפוס בן יהודה הוא. אמו מרים מגדלא שער נשיא היא. [ונדפס בקבוצת ההשמטות הנ"ל.]. ובתוס' חגיגה (ד סע"ב) מבואר דמרים מגדלא שער נשיא אמו של יש"ו היתה. ופפוס בן יהודה היה בימי ר"ע בזמן החרבן (ברכות סא:). ומכאן סמך להאומרים ששני יש"ו היו. ועי' להרשב"ץ במגן אבות (פ"א מט"ו) שהביא דברי חכמי אוה"ע שא"ו שיש"ו היה בימי ר"ג הזקן. ובספרו קשת ומגן כי עוד בזה. וכעת אמ"א. ועכ"פ ראיתי לכותבי היסטוריא החילוניים הנמשכים אחר סופרי חכמי אוה"ע שכתבו שישו הנוצרי נולד ד' שנים לפני מנין הנוצרים. וכ"כ באוצר ישראל ח"ה (ערך ישו עמוד רעז). וכי „ומזה ראה כי מספר השנים שנוהגים הנוצרים אינו למספר שנת לידת ישו הנוצרי". וכ"כ עוד שם (ערך כרונולוגיא עמוד רצא).

שמנין הנוצרים הוא למלכות הרומיים ולא ללידת יש"ו. ע"ש.
 ב) **ומעתה** הבא נבא לנ"ד, כי נראה שאם כותבי התאריך הלועזי אינם חושבים בכוונה מכוונת שמנין זה ללידת אותו האיש. רק לפי שכן נוהגים העולם הבקאים יותר בתאריך האזרחי. (ובפרט במקומות שגם משרדי הממשלה מונים למספר הנוצרים.) אין בזה איסור משום ובחוקתיהם לא תלכו. הואיל ובאמת דעת רז"ל היא שאין מספרם מתאים ללידת ישו הנוצרי. וטעות הוא ביד החושבים

כן. ואף את"ל שהואיל ונראה שכוונת הנוצרים במספרם זה היא ללידת אותו האיש, כל מי שכותב התאריך הלועזי בתר ידיהו אזיל. מ"מ הואיל ואין כוונתו אלא לכתוב התאריך המפורסם יותר אין בזה איסור משום ובחקותיהם לא תלכו. וכמ"ש מרן הב"י יו"ד (סי' קעח) בשם מהר"י קולון, שאין לאסור משום ובחקותיהם ל"ת אלא בא' מב' חלקים, הראשון הוא הדבר שאין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק, וכמו שפרש"י והרמב"ן פ' קדושים, שכיון שהוא עושה דבר משונה שאין בו טעם נגלה אלא מפני שהם נוהגים כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, שאל"כ למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם. וכ"מ בסמ"ג וכו'. והשני הוא דבר ששייך בו פריצות וכו'. ונהגו בו העכו"ם וכו'. ע"ש. וא"כ בכתיבת התאריך הלועזי, דאיכא מילתא בטעמא, שהוא עושה כן לרוב פירסום התאריך למי שהוא בו ברית ולמי שאינו בו ברית, ולא שייכא טענת מהריק"ו הנ"ל דאמאי עושה כמעשיהם התמוהים, בודאי שאין כאן איסור משום ובחקותיהם ל"ת. והרמ"א בהגה (שם) הביא להלכה ד' מהריק"ו הנ"ל דדוקא בדבר שנהגו למנהג חק ואין טעם בדבר, חיישינן לאיסור זה, דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ ע"ז מאבותיהם. ע"ש. וע"ע בשו"ת דברי חיים מצאנז (חיו"ד סי' ל'). ובשו"ת בית שערים (חיו"ד סי' רלו). ע"ש. ומכאן תשובה מוצאת למ"ש היפה ללב ח"ה חיו"ד (סי' קעח סק"ג), שאין לכתוב זמן שנוהגים הגוים משום ובחקותיהם ל"ת. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ממ"ש בפסיקתא פ' בלק, ובגוים לא יתחשב שאין ישראל מחשבונו של גוים. ע"כ. ולפי האמור נראה דלא שייך בזה ובחקותיהם ל"ת. ומהיהא דפסיקתא אפי' זכר לדבר ליכא.

ג) איברא דחזי הוית להגאון מהר"ם שיק (חיו"ד סי' קעא), שנשאל אודות מי שחקק על מצבה בלעז, וכתב פרט השנה, כמו שאוה"ע מונים להנוצרי". וע"ז יצא במחאה נמרצה שהרי בית הקברות הוא כחצר השותפים, ואין רשאי להעמיד שם דבר שחבירו מקפיד עליו, ואיך העיזו להעמיד שם מצבה כזו, בלא רצון הגבאים הח"ק. וכ"ז על עצם הדבר ששנו לשון המצבה ללעז, אבל מה שהוסיפו לכתוב מספר השנים כדרך החדשים ג"כ בלשון לעז, וזהו עבירה כפולה ומכופלת שמספר החדשים שלהם אינם מכוונים למספר בני ישראל, גם מה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי, לדעתי זהו איסור דאורייתא דכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ואחז"ל דמכאן שאסור לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלונית, וה"נ המונה למספרם עובר על איסור זה, כיון שע"י המנין עולה על זכרונו מחשבת איסור. ע"ש. אולם לפמש"כ לעיל שאין חשבון זה מכוון ללידתו של אותו האיש, לפ"ד רז"ל, נראה שאין בזה גם משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ובלא"ה יש להעיר לפמ"ש הר"א ממיץ בס' יראים (סי' עה) וז"ל, ונ"ל שאינו אסור להזכיר אלא שם הניתן לאליל לשם אלהות, שנתנו לו שם דמשמע אלהות; אבל שם הדיוטות כגון כרע בל קרס נבו, אע"פ שעשו אותן אלוהות, מאחר שלא ניתן השם לשם אלהות ואינו נשמע אלהות ואדנות מותר, וה"ט משום דכתיב ושם אלקים אחרים לא תזכירו בשם אלהות הקפיד הכתוב עכ"ל. (וע' בס' ווי העמודים שם.) וכיו"ב כ' המרדכי (ספ"ק דע"ז) בשם ראב"י, דדוקא בימיהם ששם ע"ז משמע לשון שררות ואלהות, אבל היכא שהקדשים שלהם נקראים בשמות של בניא אין קפידא בהזכרתם, והכתוב מוכיח כן ושם אלקים אחרים לא תזכירו. עכ"ל.

וע"ע בהגמ"י (ספ"ה מה' ע"ז), וכ"ה בדרכי משה יו"ד (ס"ס קמז). ולפ"ז הדבר ברור שאין כל איסור בספירת התאריך הלועזי, משום ושם אלקים אחרים לא תזכירו, אף אם היה אמת שהוא קשור עם לידתו של אותו האיש, וכן ראיתי לידני"ג הגר"ש טנא שליט"א בספרו הנכבד ברכת שלמה (ספ"ה מה' ע"ז דק"א ע"א) שהעיר לנכון ע"ד המהר"ם שיק הנ"ל מד' הגמ"י. ע"ש. ודפח"ח. ולכאורה סמוכין לדבריני ממה שנוהגים לחשוב השעות לפי השעון האירופי שמתחיל מחצות הלילה, ואין פוצה פה ומצפצף, אע"פ שאומרים העולם שהוא ללידת משיחם, ולא חששו בזה למ"ש ושם אלקים אחרים לא תזכירו, אלא ודאי דכל כה"ג לא חיישינו. וה"נ מוכח מהכא דליכא בהכי משום ובחקותיהם לא תלכו.

ד) וכן בקדש חזיתיה לרבינו השי"ך דעביד עובדא בנפשיה באגרת שכתב לפילוסוף אחד, והיא לו נדפסה בס' קריה נאמנה (עמוד עח), שסיים שם בתאריך הלועזי: ג' פברואר 1660, גם בשו"ת מהר"ם פדואה (ס"ס לו) סיים: כתבתי היום יום ו' ג' יוני ש"ו, וכן סיים שם (ס"ס עז): היום ב' דצמברש. ע"ש. (אלא שיש מקום לחלק בין מנין החדשים הנוצרים למנין השנים, אע"פ שהגאון מהר"ם שיק חושש לאסור גם במנין החדשים, וכנ"ל), וכן ראיתי להגאון מהר"ש איגר באגרתו ששלח להגאב"ד דברעסלוי בלשון אשכנז, וסיים: פיונא 1 יוני 5602 (תר"ב). והיא לו נדפסה באגרות סופרים (עמוד 10). וכן עשה מעשה רב הגאון החת"ס באגרתו ששלח אל הממשלה, שנדפסה באגרות סופרים (עמוד קה), שסיים בתאריך הלועזי: 8 נובמבר 1821, ואילו היה בזה איסור ממש לא היו כל הרבנים הנ"ל עושים מעשה להקל, הן אמת כי החת"ס עצמו בדרשותיו בס' תורת משה (פר' בא) בפסוק החודש הזה לכם, כ' וז"ל, אנו מונים לב"ע ולא כאותם חדשים מקרוב באו שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרי, וכותב וחותם עליה שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה, בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם, ע"כ. אולם נראה שכוונת הגאון ז"ל היתה כלפי המשחיתים המשכילים הסכלים, אשר שינו שמותם ולשונם ומלבושיהם להדמות לעכו"ם, וגם בכתיבתם התאריך הלועזי טינא היתה בלבם במחשבת זדון, אבל אם יש צורך מסחרי וכדומה לכתיבת התאריך הלועזי, בשביל פרסום הדבר והכרתו גם למי שאינו בו ברית שפיר דמי, ולכן גם באגרת החת"ס שהיתה מיועדת לשלטונות המכירים אך ורק בתאריך הכללי, הוצרך לכתוב להם לפי מנין הנוצרים, אבל במצבות וכיו"ב ודאי שאין ראוי לכתוב תאריך לועזי, וכ"כ בשו"ת פרי השדה ח"א (סי' ג), ע"ש. ואפי' באגרות הרשות אם אין צורך בדבר אינו נכון לעזוב מנינו לב"ע ולכתוב למספר הנוצרים, וכמ"ש הגט פשוט (סי' קכו סוף סק"ל) וז"ל, ואפי' באגרות חול יראה שיש לזוהר שלא יכתבו אלא לב"ע, לאפוקי מה שראיתי באגרות הבאות מהלועזים היושבים בארץ לועז, שמונין כמנין הנוצרים בשמות החדשים ובמנין השנים ואין נכון לעשות כן. עכ"ל. אבל איסור ממש לא שמענו, ולכן אין צורך למחות בהנוהגים כן מתוך שיגרא בעלמא, ובפרט בחו"ל, שכל משרדי הממשלה ואילי המסחר והתעשיה מונים למספרם, אך יש להעיר להם שלא יקראו את החודש ינואר, החודש הראשון, או פברואר, השני, וכו', וכן בכתיבה, אלא יש לבחור הרע במיעוטו שיקראום בשמותם המפורשים, וכמ"ש הרמב"ן (פר' בא) וז"ל, וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנוהו ישראל חודש הראשון, וכן ממנו ימנו כל החדשים שאחריו שני ושלישי עד תשלום השנה בי"ב חדש וכו'. ע"ש.

וכן ראיתי בשו"ת גנוזי יוסף (סי' קו) שהעתיק דברי רב אחד בתלפיות שהעיר בזה. ושם הביא עוד דברי רב גדול א' בהמאסף (שנה יא סי' י) שג"כ הביא ד' הרמב"ן הנ"ל, וסיים, ואיככה מזכיר איש ישראל היום והחדש למספר העמים? ובפרט מספר השנים למספר העמים? ואם במסחר נאלצים גם היראים לנהל פנקסיהם כמספר העמים, הנה אין שעה"ד ראיה. והוי כסימנא בעלמא. אבל שלא לצורך מסחר הס כי לא להזכיר. עכת"ד. נקוט מיהא דאף היראים אינם נוהרים בזה לצורך מסחר וכיו"ב. ועי' בהשמטות הגנוזי יוסף שם שהביא לשון החת"ס בתורת משה הנ"ל.

(ה) הן עתה נדפס שו"ת הלל אומר להרה"ג ר' הלל פוסק ז"ל, וראיתי אליו (בחיו"ד סי' סה) כי בסופה ובשערה דרכו נגד המקילים בזה. ולדעתו הוא איסור גמור. והביא קצת מד' האחרו' ומכללם החת"ס בתורת משה שכי' להזהיר ע"ז. ע"ש. ואין דבריו מוכרחים. ובפרט מר שחשש מדעתו לאסור משום לתא ד"ושם אלקים אחרים לא תזכירו". (וכבר קדמו המהר"ם שיק סי' קעא וכנ"ל). כבר הוכחנו לנכון שאין לחוש גם משום זה. (ואגב, מ"ש שם שיש להתחיל בכל מכתב, ב"ה" זכנהוג משנים קדמוניות. אם כי גם מנהגינו כן, מ"מ שמעתי בשם החזון איש זצ"ל שהיה מפקפק בזה. וכן ראיתי להגאון הראגובי בשו"ת צפנת פענח (סי' קצו) שפלפל בדין מחיקת אות אחת מן השם, בירוש' (פ"ב דסוטה ה"ד). וסיים, לכן נצרך להזהר שלא לכתוב תיבת, ב"ה" על ראשי המכתבים. ע"כ. ואכמ"ל.) ועי' בשו"ת

יין הטוב (תאו"ח ס"ס ח) שכי' שבהיוחו בבבל מחה באיזה חכמים שחקקו בחותמת החברה שלהם מנין השנה היא לתשבון הנוצרים. ותיקנו המעוות תיכף. והביא שם ד' המהר"ם שיק והיפ"ל ח"ה הנ"ל. ע"ש. ולעומתו ראיתי בס' כל בו הלי' אבילות בת"א (עמוד שפא) שהעלה להקל בזה. והביא שהרמ"א בתשו' (סי' נא) כי, בשנת אלף ותקמ"ו בחדש דצמבר למספרם. וכ"כ בשו"ת חות יאיר (סי' קפד) בתוך דבריו אלף תכ"ח למספרם. וכן מהר"י יוזפא בס' יוסף אומץ כ', אלף ותקפ"ג למספרם. וכן הגרעק"א באיגרות סופרים כ', 5 ספטמבר 1831 למספרם. וכן בשו"ת חת"ס ח"א מאה"ע (סי' מג) כ' כן כמה פעמים. ע"כ. והניף ידו שנית בכל בו ח"ב (עמוד קמז) שמ"ש החת"ס בתורת משה להזהיר ע"ז. מפני שאז חשב שמספר זה יש לו שייכות ללידת משיחם. ובאמת שאין לו שום שייכות לזה. וכמ"ש באוצר ישראל. ולכן גם הוא חזר מזה, וכי' בתשו' למספרם ובכל ספרי התנ"ך ופוסקים רוא"ח נדפס מנין השנים גם למספרם ואין פוצה פה ומצפצף. ע"ש. וגם אנכי הרואה בכמה מעשה ב"ד שבחול"ל שכותבים התאריך הלוועזי המתאים ליום וחדש ושנת התאריך העברי. ולכן העיקר לדינא שאין בזה שום איסור מן הדין. והמקילים בזה יש להם ע"מ שיסמוכו. אולם מהיות טוב אל תקרי רע, וכל שאין צורך גדול. יש לכתוב החדשים והשנים למספר בני ישראל. ובפרט פה בארצנו הקדושה. וכשיש צורך בדבר טוב לכתוב מלבד למספרם גם לבריאת עולם. והנלע"ד כתבתי.

יהושע בן פרחיה מאי היא כדוהו קא קטיל ינאי מלכא לרבנן שמעון בן שטח אטמינהו אחתיה ר' יהושע בן פרחיה אול ערק לאלכסנדריא של מצרים כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלים עיר הקודש לך אלכסנדריא של מצרים אחותי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת שיממוה אמר יש"מ היה ליה שלמא כי אתא אקלע להווא אושפיזא קם קמייהו ביקרא שפיר עבדי ליה יקרא טובא יתיב וקא משתבח כמה נאה אכסניא וו א"ל (אחד מתלמידיו) רבי עיניה טרונית א"ל רשע בכך אתה עוסק אפיק ארבע מאה שפורי ושמתיה כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה יומא חד הנה קרי קרית שמע אתא לקמיה הנה בדעתיה לקבוליה אחוי ליה בידיה סבר מרחא דדוי ליה אול זקף לבינתא פלחא אמר ליה חזור בך א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה דאמר מר ביישף והסית והדיח והחטיא את ישראל תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת: **בתני** "נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר ימשנערפה העגלה תקבר במקומה שעל ספק באחה מתחלחה כיפרה ספיקה והלכה לה נערפה העגלה ואחר כך נמצא החורג הדי זה יתרג עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית אשה אומרת ראיתי ואישה אומרת לא ראית היו עורפין עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפין שנים אומרים ראינו ואחד אומר להן לא ראיתם לא היו עורפין משרבו הרוצחין במלה עגלה נורפה מיטבא אליעזר בן דינאי ותחינה בן פריעיה היה נקרא הורו לקרוז בן הרצחן משרבו המנאפים פסקו המים המרים ורבי יוחנן בן זכאי הפסיקן שנאמר לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי ונאפנה כי הם וגו' משמת יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן (6) יהודה איש ירושלים כמלו האשכולות שנאמר אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי יוחנן כהן גדול העביר העדיית המעשר אף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין

(*) נס"מ: שדהפו לישו הנצרי. (* אחד מתלמידיו יתא נס"מ. *) נס"מ ונספ: ישו.

The Gemara now elaborates on the second example of excessive rejection mentioned in the Baraisa:

What is the incident involving R' Yehoshua ben Perachyah and his student? – **בדהוה קא קטיל ינאי – מלכא לרבנן** – **When King Yannai was killing the Rabbis,**^[32] **Shimon ben Shatach was hidden by his sister, the wife of the king,** **רבי יהושע בן פרחיה** – **שמעון בן שטח אטמינהו אחתיה** – **and R' Yehoshua ben Perachyah went and fled to Alexandria in Egypt.** **כי הוה** – **When subsequently there was peace in Eretz Yisrael, Shimon ben Shatach sent the following letter to [R' Yehoshua ben Perachyah]:** **מני ירושלים עיר הקודש** – **From me, Jerusalem, the Holy City, to you, Alexandria in Egypt.** **אחותי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת**

10
SOTA
(47a)

My sister city! My master^[33] dwells in your midst, and I am sitting desolate! **אמר שמע מינה הוה ליה שלמא** – Upon receiving this letter, **[R' Yehoshua ben Perachyah] said: I infer from [this letter] that there is peace in Jerusalem, and it is safe to return; whereupon he set out to return to Jerusalem.** **בי אתא** – **As he was traveling he came to a certain inn.** **[His hosts] stood up for him in a display of great honor,** **עבדי ליה יקרא טובא** – and they continued to accord him much honor. **ותיב וקא משתבח** – **He sat and was praising his hostess:** "How nice is this hostess," meaning, "how pleasing are her deeds."^[34] **Mistaking his teacher's intent, one of his students said to him:** **Rabbi, she is not beautiful, for her eyes are round!** **אמר לו רשע בכך אתה עוסק** – **[R' Yehoshuah ben Perachyah] said to [this student]: Wicked one! In matters such as these you occupy yourself?**^[35] **אפיק** – **He took out four hundred horns, and excommunicated [this student].** **כל יומא אתא לקמיה ולא** – **Every day, [the student] would come before [R' Yehoshua ben Perachyah] to beg forgiveness, and [R' Yehoshua ben Perachyah] would not receive him, i.e. he refused to forgive him.** **One day, when [R' Yehoshua ben Perachyah] was reciting Krias Shema, אתא** – **[the student] came before him yet again.** **הנה בדעתיה** – **This time, [R' Yehoshua ben Perachyah] had intended to accept him, and pardon him.** **אחוי ליה בידיה** –

Being unable to talk at the moment, he motioned to [the student] with his hand that he would receive him as soon as he finished reciting *Krias Shema*. **But [the student] thought that he was pushing him away yet again, and despaired of ever attaining his teacher's forgiveness.** **אול זקף** – **So he went and stood a brick on end, and worshiped it as an idol.** **אמר ליה חזור בך** – **Subsequently [R' Yehoshua ben Perachyah] said to him: Repent!** **אמר ליה בך** – **But [this student] replied to him: Thus have I received a tradition from you: Whoever sins and causes others to sin is not given the opportunity to repent.**

The Gemara explains how this student caused others to sin: **As the master said: [This student] practiced sorcery, and incited others and led them astray, and caused Israel to sin.**

Having mentioned the proper method of dealing with sinners like Geichazi and the student of Yehoshua ben Perachyah, the Gemara notes other areas in which the same procedure is called for:

It was taught in a Baraisa: **רבי שמעון בן אלעזר אומר** – **R' SHIMON BEN ELAZAR SAYS:** **יצר תינוק ואשה** – **When dealing with THE INCLINATION toward procreation, or with A CHILD OR with A WOMAN, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת** – **THE LEFT hand SHOULD PUSH them AWAY, BUT THE RIGHT hand SHOULD DRAW them CLOSE.**^[36]